

är densamma, som förekommer på isl., t. ex. *góðr viðmælis, illir heimsóknar, rauðr ásyndar* och där är mycket vanlig i poesi.¹

Transskription:

*Gunni setti stein þenna eptir Sóna, fædur sinn,
mildan o(rða
ok) matar góðan.*

Översättning:

Gunne satte denna sten efter Sune, sin fader,
mild (i ord),
på mat ej njugg.

40. Ryssby kyrkogård A. Sunnerbo hd.

Fig. 17, 18, 19.

Litteratur: B. 1011; Inventeringsprotokoll 1829 i A. T. A. med teckning; Liljegren: teckning i »Småland» II; L. 1263; Wieselgren: Ny Smål. Beskr. II s. 914; Ihrfors: Smol. sacra II s. 304.

I B. förekommer som nr 1011 en teckning av ett runstensfragment på Ryssby kyrkogård, vilket nu ej kan återfinnas. Det fanns ännu 1829, då det avritades vid en fornminnesinvente-

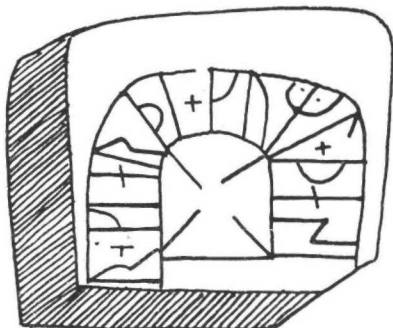

Fig. 17. Sm. 40. Ryssby kyrkogård A.
Efter B. 1011.

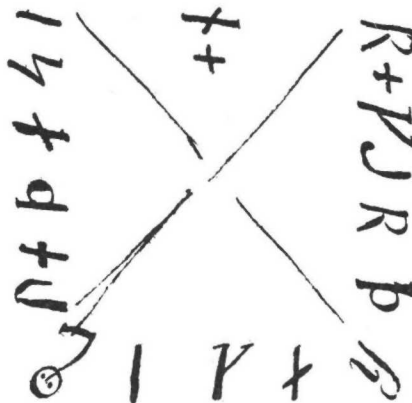

Fig. 18. Sm. 40. Ryssby kyrkogård A.
Teckning i inventeringsprotokoll 1829 i A. T. A.

ring. Då stod stenen ännu. Den beskrives som »en upprättstående gammal sten, som synes vara afslagen i ena änden». Liljegrens teckning, som hänvisats till ovan, överensstämmer i de flesta detaljer med B:s, efter vilken den kan vara kopierad.

Ennes känner till stenen endast genom äldre källor, såsom framgår av »Finnheden» s. 42. Wieselgren säger, att den står på kyrkogården, men Vistrand och Friberg, vilka varit på platsen 1880 och 1908 resp., ha ej något att berätta om den. Ihrfors har visserligen en teckning av »Fragmen saxi runici apud templum Ryssbyense» i Smol. sacra II s. 304, som fullbordades 1889, men det kan med skäl misstänkas, att B. är Ihrfors källa, då hans teckning nästan fullständigt överensstämmer med den, som finnes i B. och ingen annan efter 1880 lyckats finna denna sten. Jag har lika litet som Vistrand och Friberg kunnat återfinna stenen i fråga.

Fragmentet utgör toppen av en runsten, på vars slinga läses:

r + kiarþi + kuml + þasi.

1 5 10 15

¹ Nygaard: Norrøn Syntax s. 149 f.

Skiljetecknen bestå av små rätvinkliga, likarmade kors utom efter 15 i, där tecknaren har ritat en punkt, som emellertid kan vara en naturlig fördjupning. **m**-runan, nr 10, är punkterad. På den yta, som omslutes av slingan, synes ett kors ha varit ristat.

På Liljegrens teckning i Småland II läsas runorna som i B., men skiljetecken saknas efter 1 **r**, däremot synes ett kors även efter 15 i. 11 **l** har en mycket liten bistav vid toppen och en större längre ner, den senare en felritning? På teckningen i inventeringsprotokollet saknas 4 **a**; 7—9 **i** + **ku** äro mycket förvirrat återgivna; korset efter 11 **l** har fått utseende av en **e**- eller **a**-runa, och dessutom innehåller denna teckning ytterligare en runa **n** + under 1 **r**.

Ang. 2—7 **kiarþi** se s. 61! 8—11 **kuml** se s. 61 f.!

Transskription:

..... *r gerði kumbl þessi*

Översättning:

..... *r gjorde denna vård*

Angående eventuellt samband mellan denna inskrift och Sm. 41 se den sistnämnda inskriften!

41. Ryssby kyrkogård B. Sunnerbo hd.

Pl. XXVII: 2. Fig. 19.

Litteratur: Vistrand: sockenbeskrivning med teckning i N. Sm. Ark. 1880, Sunnerbo bl. 8; Friberg: fotografi och beskrivning i N. Sm. Ark. 1908; Rosengren: Ny Smål. Beskr. III (Sunnerbo) s. 13; Kinander i Småländska Hembygdsböcker II s. 47.

När jag besökte Ryssby kyrkogård för att söka efter den som nr 1011 i B. avbildade fragmentariska stenen, Sm. 40, kunde jag ej finna denna, men stötte på ett annat litet brottstycke av en runsten, vilket även avbildats av Vistrand och Friberg, däremot ej av Ihrfors och ej heller av de äldre forskarna.

Det hittades vid en omläggning av ringmuren under senare delen av 1870-talet.¹ Det är avslaget i båda ändarna, och vid den övre av dem är brottytan sned och långsträckt. Längs med den långsida, mot vilken de hela runornas toppar äro vända, har stenen kluvits, så att endast nedersta stycket av de runor, som varit ristade där, finnes kvar. Friberg förmodar, att stenen varit använd till tröskel eller dörrpost i gamla kyrkan.

Stenen är 70 cm. lång, 40 cm. bred, runorna äro 20 cm. höga, omsorgsfullt huggna och djupa. Inskriften står mellan marglinjer. Den lyder

—ftir + kum.....
1 5

Skiljetecknet mellan de båda orden utgöres av ett kors av samma typ som på Sm. 40, B. 1011. På de fyra första runorna är nedre delen avslagen, men alla utom den första kunna med full säkerhet läsas. Huruvida runan nr 1 varit **i**, **e** eller **a** kan ej avgöras, men då inskriften är ganska spatiöst ristad, kan man förmoda, att ett **a** skulle ha stått något längre från **f**. Efter 6—7 **ku** synes nedanför övre marglinjen och utgående från denna tre vertikala små streck, av vilka det första, som är det längsta, tydligt böjer in mot höger. Det är ganska säkert, att det är resterna av ett **m**, som synas här. På Vistrands teckning äro de tre strecken sammanhängande vid nedre ändan, vilket dock innebär en viss rekonstruktion. Nedanför de nämnda strecken är det översta skiktet av stenens yta avskalat, och endast omedelbart ovanför den nedre marg-

¹ Rosengren, l. c.

linjen är en bit av den ursprungliga ristningsytan kvar, på vilken synes ett litet streck i rak linje med det mellersta av de tre strecken däruppe. **m** har alltså stått något snett. Läsningen **f**, som möjligen kunde tänkas, uteslutes av de övre streckens riktning i förhållande till varandra. Detta **m** har ej varit punkterat. Mellan det vänstra och mellersta strecket vid övre marglinjen finnes en liten grop, men denna har ingen motsvarighet till höger, där ytan är mycket välbevarad, och är förmodligen av naturen. Jag antager, att här stått **kuma**, ack. av *Gummi*. Det **a**, som förmodligen har följt efter **m**, har haft sin huvudstav mitt i brottet eller omedelbart till höger därom. Bistaven har stått på det parti av ytan som är avstött. Ovanför den övre marglinjen i mer eller mindre rak vinkel med den stå 11 fragment av stavar, av vilka de två längst till vänster äro något otydligare än de andra. Vistrand har ej ritat dessa två, och jag har också varit tveksam angående dem men håller för troligt, att de äro spår av ristning. Friberg har kritat dem. Det stavfragment, som synes mellan topparna av **u** och **m**, har till höger om sig en fåra, som liknar en **p**-bistav, men denna kännes ej jämn i bottnen. Under den nedre marglinjen synas också rester av runor. Jag antager, att dessa stå med basen mot de fullständiga runornas bas och att inskriften löper nedifrån-uppåt d. v. s. i riktning motsatt den mellersta raden. Läs vi dem alltså i den ordning, som föreslagits, synes först en huvudstav avbruten på mitten, därefter rester av en runa, som sannolikt varit **a**, nämligen huvudstavens nedre del och vänstra hälften av bistaven. Efter ett parti, där inskriftsytan är avstött, synas fragment av ytterligare tre stavar.

6—8 **kum[a]** *Gumma*, det namn, som förmodligen stått här, förekommer även på L. 270 (Sv. Rr. s. 91) och L. 682 (Sv. Rr. s. 62) i formen **kumi** nom. Det anses vara kortnamn till *Guðmundr*.¹ Under rsv. tid synes det ej ännu ha varit synnerligen vanligt, i litterär tid har det slagit igenom i skilda delar av det svenska språkområdet, t. ex. Uppland, Finland, Småland. Det ingår i de småländska ortnamnen *Gummemåla* i Algutsboda, *guñemålla* 1580, *Guñamåle* 1590, *Gummamålla* 1631, och *Gummarp* i Edshult, *Gummatorp*², *Gummathorpe* DS ns. nr 1159 år 1409, och är ännu brukligt som personnamn i Småland. Det motsvaras av fda. *Gummi*. På västnord. område förekommer det ej utanför Jämtland, möjligen i ett par norska ortnamn på annat håll.³

Transskription:

.....(e)ptir Gummi(a)....

Översättning:

..... efter Gumme

Det finns åtskilliga skäl, som tala för att den senast beskrivna lilla stenen en gång hört tillsammans med B. 1011, Sm. 40. Båda äro funna på Ryssby kyrkogård. Inskriften på Sm. 40 **r + kiarpi + kuml + pasi** har en omedelbar fortsättning i orden **—ftir + kum** på Sm. 41. Runorna, som äro raka och välhuggna på båda fragmenten, överensstämma därigenom med varandra till sin allmänna karaktär. Skiljetecknen äro av samma slag, rätvinkliga små kors. Även den yttre formen på de båda styckena ger en viss antydning om att de kunna ha hört tillsammans. Den sneda brottytan på det bevarade stycket synes ha en viss motsvarighet på B. 1011. Jag har gjort upp ett rekonstruktionsförslag för att pröva riktigheten av antagandet, att de båda fragmenten ursprungligen hört tillsammans, se fig. 19! Omedelbart framför **kiarpi** på Sm. 40 synes ett **r**, subjektets nom.-ändelse. Av predikatets singulära form framgår, att subjektet endast varit ett, antagligen ett ganska långt namn. Ristningen har på den andra sidan ej gått långt nedanför nedre kanten av det bevarade stycket, om man räknar med en viss symmetri i inskriften,

¹ Lind: Dopn.

² Ödeen s. 101.

³ Lind: Dopn.

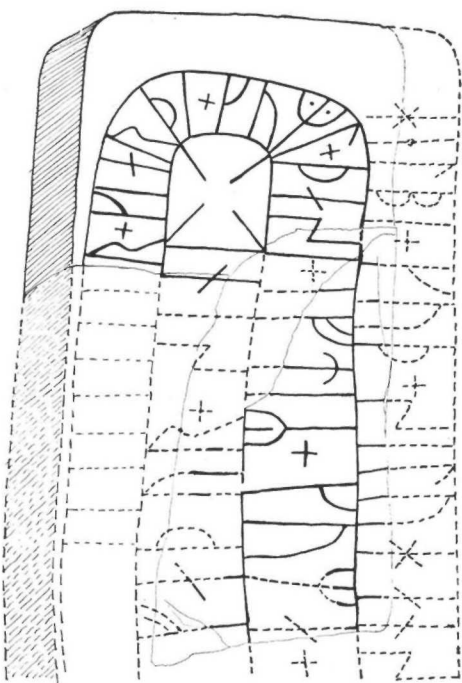

Fig. 19. Förslag till rekonstruktion av Sm. 40 och Sm. 41.

och **kum**[a] har förmodligen varit sista ordet på denna sida. Fortsättningen antages vara de runor, som stå under **—ftir + kum**[a], enligt mitt förslag **faþur sin**. Ett **a** kan ännu spåras här. Det **n**, som enl. denna rekonstruktion varit den sista runan i denna rad, finns på teckningen i Inventeringsprotokollet 1829, som var mig obekant, när rekonstruktionsförslaget gjordes upp, vilket må nämnas endast som ett kuriosum. Det talar i alla händelser ej mot mitt förslag. De små stavfragmenten över **—ftir + kum** har jag förslagsvis utfyllt till **helbi + kuþ + selu + hans**, och som synes låta de bevarade resterna av inskriften väl förlikas sig med detta förslag. **helbi** skulle alltså ha stått på B. 1011 men förbisetts av dess tecknare. Voro resterna därav lika otydliga som de närmast följande strecken, vilka stå på var sin sida av toppen till första runan i **—ftir**, är det lätt förklarligt, att tecknaren förbisett dem.

Den planläggning av inskriften, som mitt förslag förutsätter, kan möjligen väcka vissa betänkligheter. På båda sidor om orden **—ftir + kum**, Sm. 41, synas runor, och inskriften skall alltså ha varit fördelad på fyra parallella rader, av vilka två utgjort en sammanhängande slinga, en disponering av texten som ej är vanlig. Jfr emellertid Sm. 44 Ivla, vars inskrift har en planläggning, som i

mycket påminner om den ovan föreslagna, fast raderna där endast äro tre. Att **m**-runan på Sm. 40 är försedd med punkter **ʏ**, medan samma runa på Sm. 41 är av vanlig typ, är ej något väsentligt skäl mot antagandet om stenarnas samhörighet.

De påfallande stora likheterna mellan de båda styckena i fråga om runornas allmänna karaktär, skiljetecknens form o. dyl. tyda på att runorna på de båda fragmenten äro utförda av samma hand, men bevisa ej, att dessa äro delar av samma runsten. Det omedelbara sammanhanget mellan textstyckena gör oss dock benägna att antaga detta. De båda stenarna ha emellertid försetts med skilda nummer i serien av småländska runinskrifter, för att ingen rekonstruktion, som möjligen kan vara felaktig, må äga rum.

42. Tuna. Ryssby sn. Sunnerbo hd.

Pl. XXVIII: 2, XXIX: 1, 2, XXXVII: 3.

Litteratur: Peringskiöld: Mon. VIII; Liljegren: teckning 1814 i A. T. A., tryckt i Liljegren och Brunius: Nord. Fornl. I pl. III med beskrivning, teckning i Småland II; Inventeringsprotokoll med teckning 1829 i A. T. A.; L. 1264; Bugge i V. H. A. A:s Månadsblad 1877 s. 534; Vistrand: teckning den 9/10 1879 i A. T. A.; Ihrfors: Smol. sacra III s. 303 med teckning; v. Friesen i N. Sm. Medd. 1907 s. 16 ff. med foto, Runorna i Sverige I:a uppl. s. 19, II:a uppl. s. 21 med foto, III:e uppl. s. 51 f., foto s. 53; Kinander i Småländska Hembygdsböcker II s. 47.

Den 2 m. höga stenen står 75 m. väster om Ryssbysjön på ett gärde å Tuna Lunnagårds ägor. Mellan sjön och gärdet befinner sig ett gravfält¹, som fordom sannolikt sträckt sig ända fram till stenen. Ett par högar i detta gravfält undersöktes av Wibling 1890. De visade sig

¹ Kjellmark: Kronob. läns forn. s. 92, Wibling: Reseberättelse 1890 i A. T. A.